

Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

kik? hol?

miért?

szemlélet
váltás

kik és mit
tehetnek?

összefoglalás

útravaló

dr. Németh Orsolya, PhD
Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézet

Fogyatékoság

Speciális ellátást igénylő pácienseink

- klinikai vizsgálat
- stomatoonkológiai szűrés
- szájhigiéniés kérdőív
- táplálkozási- és rossz szokásokról szóló kérdőív

adatok...

mozgásukban
akadályozott

A fogyatékosággal élő emberek/betegek/
bentlakó fogászati szempontból egy súlyosan
vesélyeztetett csoport

szájhigiéniés gyakorlat és fogorvosi ellátás
elérése akadályozott

tények

ETT TUKEB :4913/2016/EKU etikai engedélyszám

Orvosi rehabilitációs kezelésben részesülő betegek orális egészségügyi állapotának vizsgálata

Mozgásfogyatékosok

- a Föld népességének 15%-a valamilyen fogyatékossgal él
- USA: minden 5. ember valamilyen rendellenességgel, minden 10. több mint egy fogyatékossgal
- Magyarország: 491.000 ember (lakosság több mint 5%)

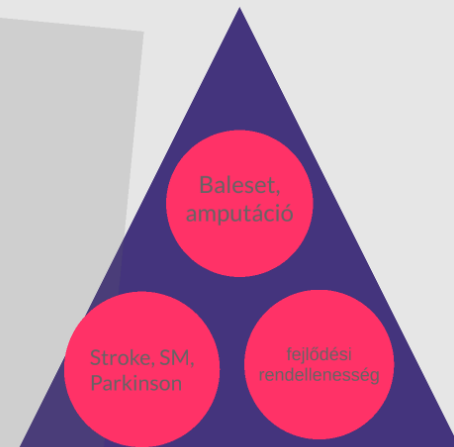

<https://www.who.int/classifications/icf/icfchecklist.pdf?ua=1>

World Health Organization, Higher estimates of prevalence, Growing numbers, Summary World report on disability, 2011; 7-8. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70670/1/WHO_NMH_VIP_11.01_eng.pdf
Központi Statisztikai Hivatal, 2011. évi népszámlálás, 11. Fogyatékossgal élők, Budapest, 2014, 12. http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_11_2011.pdf

MOZGÁSFOGYATÉKOSSÁG

- alapvető higiéniai deficit
- szájhigiénés rutin felborulás
- rendelőbe jutási nehézségek
- rendelőben mobilitási nehézségek
- akadálymentesítés
- fekvő kezelés
- kezelés háznál, ágyban, kerekesszékekben

mozgás szervrendszerének
funkcionális
vagy strukturális változása

C. KWOK*, A. MCINTYRE*, S. JANZEN*, R. MAYS* & R. TEASELL*† Oral care post stroke: a scoping review Journal of Oral Rehabilitation 2015 42: 65–74

Németh O. Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

tények

- 1 nincs egységes preventív stratégia
 - protokollok és irányelvek
- 2 a fogorvosi ellátáshoz való hozzáférés
 - egységes egészségügyi és fogorvosi ellátás
 - finanszírozás (nincs külön kassza) HU vs USA
 - szakvizsga (UK, AUS)
 - intézesített ellátás (enyhe, közép súlyos és súlyos fogyatékosság)
- 3 kezelésüket befolyásoló evidenciák

Németh O.Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

kik? hol?

miért?

kik és mit
tehetnek?

szemlélet
váltás

összefoglalás

útravaló

dr. Németh Orsolya, PhD
Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézet

**fogorvosi
team**

**sztomatológiai
állapota**

Kezelést befolyásoló tényezők

csoportosítás

**általános
egészségi állapota**

pszichés állapota

Németh O. Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

A beteg pszichés állapota

- betegek rugalmatlan gondolkodása
- túlzott elvárások
- türelmetlenség

kooperáció
hiánya ??

szorongás
agresszió
depresszió

kommunikáció
(dysphagia,
aphasia)

Németh O. Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

A beteg általános egészségi állapota

- akadályozottság a rendelő elérésében
- mobilitási nehézségek a rendelőben (fogorvosi szék, öblítés, testtartás)
- multifaktoriális szisztémás betegségek
- gyógyszerelés
- véralvadásgátlók, antidepresszánsok
- izombénulás

Németh O. Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

eredményeink

- A szájhyiániás állapotuk jelenleg romlott fogyatékkal
- A fogazat pótoltsága minimális
- A fogászati és szájnyálkahártya elváltozások okozta fájdalmak minimálisak az általános fogászati állapotukhoz képest
- Többségük nem jár rendszeresen fogorvosi szűrővizsgálatra.
- Női betegek értékei jobbak, mint a férfi betegeké

fogmosási
szokások

Demographic characteristics (n=608 for the total cohort; data reported as frequency, mean (SD) and median)			
Characteristic	n (%)	Mean DMF-T (SD)	Median DMF-T
Gender			
Male	311 (51.15%)	18.86 (7.60)	19
Female	297 (48.85%)	19.88 (7.29)	21
Age group (n=606)			
≤44 years	132 (21.78%)	12.20 (6.76)	12
45-54 years	100 (16.50%)	16.58 (5.27)	16
≥55 years	374 (61.72%)	22.56 (6.09)	24

Németh O.Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

Oral health of the cohort (n=608 for the total cohort; data reported as frequency, mean (SD) and median) [¶]			
Indicator [¶]	n (%) [¶]	Mean (SD) [¶]	Median DMF-T [¶]
Toothache in the past 12 months (n=596) [¶]			
Reported [¶]	172 (28.91%) [¶]	18.46 (6.91) [¶]	19 [¶]
Not Reported [¶]	413 (69.41%) [¶]	19.67 (7.70) [¶]	21 [¶]
Don't know [¶]	11 (1.85%) [¶]	20.00 (7.29) [¶]	19.5 [¶]
Last dental visit (n=598) [¶]			
≤6 months ago [¶]	173 (28.93%) [¶]	19.68 (6.90) [¶]	20 [¶]
6-12 months ago [¶]	134 (22.41%) [¶]	18.21 (7.60) [¶]	19 [¶]
12-24 months ago [¶]	89 (14.88%) [¶]	17.77 (7.87) [¶]	18.5 [¶]
≥24 months ago [¶]	202 (33.78%) [¶]	20.58 (7.56) [¶]	22 [¶]
Self-reported frequency of tooth brushing (n=598) [¶]			
Twice or more per day [¶]	345 (57.69%) [¶]	18.83 (7.46) [¶]	19 [¶]
Daily [¶]	185 (30.94%) [¶]	19.48 (7.70) [¶]	20 [¶]
Less than daily [¶]	68 (11.37%) [¶]	20.87 (6.49) [¶]	21.5 [¶]
Adjuncts used for tooth cleansing (n=606) [¶]			
Toothbrush (electric) [¶]	114 (18.81%) [¶]	16.23 (6.98) [¶]	16 [¶]
Toothbrush (manual) [¶]	531 (87.62%) [¶]	19.32 (7.45) [¶]	20 [¶]
Toothbrush (manual or electric) and mouthwash [¶]	300 (49.50%) [¶]	19.25 (7.07) [¶]	19 [¶]
Toothbrush (manual or electric), mouthwash and dental floss or shiwak or other [¶]	51 (8.42%) [¶]	17.16 (6.92) [¶]	17 [¶]
Dentures (n=608) [¶]			
Not reported [¶]	397 (65.30%) [¶]	16.56 (6.99) [¶]	16 [¶]
Partial [¶]	108 (17.76%) [¶]	25.05 (3.64) [¶]	26 [¶]
Complete [¶]	103 (16.94%) [¶]	27.09 (2.07) [¶]	28 [¶]
Partial and complete [¶]	30 (4.93%) [¶]	27 (1.82) [¶]	28 [¶]

kihívások...

- A páciensek alapbetegségeinek felmérése
- rehabilitáció oka
- rehabilitáció időtartama, alkalmai, gyakorisága
- érkezéskor és távozáskor mért FIM és Barthel index

Funkcionális függetlenség mértéke – Functional Independent Measure /FIM/

Tételek:			
1. Önellátás	felvétel	távozás	kontroll
A. Étkezés	—	—	—
B. Tisztálkodás	—	—	—
C. Fürdés	—	—	—
D. Öltözködés (felső testfél)	—	—	—
E. Öltözködés (alsó testfél)	—	—	—
F. Toalett-higiéne	—	—	—
2. Sphincter kontroll			
G. Vizeletretartás	—	—	—
H. Székletretartás	—	—	—
3. Mobilitás (transzferek)			
I. Általános (ágy-szék-kerekesszék)	—	—	—
J. WC transzfer	—	—	—
K. Fürdőszooba transzfer	—	—	—

A Bartel index – a funkcionális aktivitás mérése

1. Étkezés	képtelen önállóan étkezni	0
	segítségre szorul az ételek felvágásánál, a vaj felkenésénél stb., vagy módosított diétát igényel	5
	önállóan	10
2. Közlekedés (az ágyból a székbe és vissza)	képtelen, nem tud megülni	0
	sok segítséget igényel (egy vagy két ember fizikai segítsége), ülni tud	5
	kisebbségi segítséget igényel (szóbeli vagy fizikai)	10
	független	15
3. Tisztálkodás	az önellátásnál segítségre szorul	0
	önállóan az arc-, haj-, fogápolásnál, borotválkozásnál (segédeszközök rendelkezésre állnak)	5
4. WC használat	másra van utalva	0
	segítséget igényel, de van, amit önállóan el tud végezni	5
	önálló (ki tud menni, ruháját le tudja venni, meg tud törölközni)	10

FIM: funkcionális függetlenség mértéke
Barthel: funkcionális aktivitás mértéke

ICF CHECKLIST

Version 2.1a, Clinician Form

for International Classification of Functioning, Disability and Health

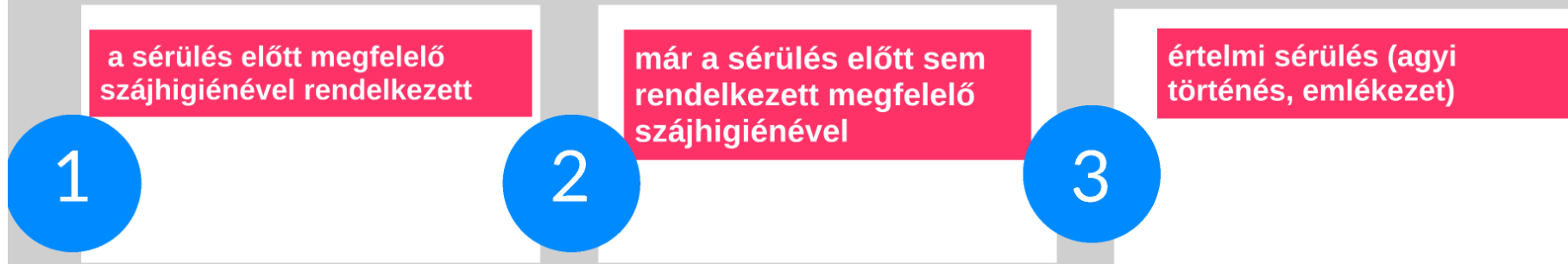
- szociodemográfia
- aktivitás, limitációk, határok, élethelyzetekre vonatkozó akadályok
- külső környezeti faktork
- egyéb tényezők

összes eü adat és képesség felvitele

1. <https://www.who.int/classifications/icf/icfchecklist.pdf?ua=1>

2. Brennan LJ, Strauss J. Cognitive impairment in older adults and oral health considerations: treatment and management. Dent Clin North Am. 2014 Oct;58(4):815-28. doi: 10.1016/j.cden.2014.07.001. Epub 2014 Aug 3.

klasszifikáció

A. alcsoport--van igénye és képes rá, hogy segítsünk a helyes szájhygiénés technika megtanulásában

B. alcsoport-- nincs igénye rá, hogy segítsünk a helyes szájhygiénés technika megtanulásában

C. alcsoport-- nem képes rá a funkcióvesztés miatt, de motivált

D. alcsoport-- nem képes rá a funkcióvesztés miatt, de nem is motivált

Németh O.Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájszészeti kezelésében

Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

kik? hol?

miért?

szemlélet
váltás

kik és mit
tehetnek?

összefoglalás

útravaló

dr. Németh Orsolya, PhD
Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézet

A fogászati kezelés speciális szempontjai

Szájhigiénés kezelés

- manuális funkciók csökkenése, kiesése
- bénult arcizmok, nyelv

- nehezített nyelés
- táplálkozási szokások megváltozása
- (puha állagú, szénhidrát dús és magas cukortartalmú ételek)

- parenterális táplálás, szájszárazság
- gyógyszer mellékhatások

átülés nehézsége
marad a
kerekeszékben?

lépések

Németh O. Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

felmérés és szűrés

státusza?
állapota?
motiváltsága?

egyéni vagy inkább
csoportos?

fogorvosi kezelés

góc
parodontológiai
konzerváló
fogpótlástan

TIPPEK

1. szerencsés ha a szűrővizsgálatnál is már ott van a fogászati klinikai higiénikus
2. anamnézist és gyógyszerelést alaposan megismerni (bartel, FIM)
3. kezelőorvossal és gyógytornászokkal egyeztetni
4. esetleges CT és MRI felvételeket megismerni

szájhigiéne, prevenció

MIKOR? KI?

kiscsoportos foglalkozások
egyén tanácsadás
gondozók, ápolók, hozzátartozók
edukálása

Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

kik? hol?

miért?

szemlélet
váltás

kik és mit
tehetnek?

összefoglalás

útravaló

dr. Németh Orsolya, PhD
Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézet

ellátás

eszközök

fogások

viselkedés

eszközök

a mozgásfogyatékosok
34%-nál nem kielégítő a
kommunikáció (non
verbális kommunikáció,
tábla használata)

viselkedési attitűd

1. asszisztens, klinikai fogászati
higiénikus, fogorvos viselkedése
2. a gondozó, hozzátartozótól
ismerjük meg mik azok a triggerrek,
melyek befolyásolhatják
kezelésünket (stressz és diszkomfort
érzés)
3. BIZTOSÍTSUNK IDŐT (kezelés
közben is- ha elfáradt akkor
halasztható a kezelés?)
4. mondjuk és mutassuk
5. időpont az ő napi ritmusához
igazodjon

Németh O. Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

ellátás

Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

kik? hol?

miért?

szemlélet
váltás

kik és mit
tehetnek?

összefoglalás

útravaló

dr. Németh Orsolya, PhD
Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézet

összefoglalás

2

1

befolyásoló tényezők

személyi

- kor
- pszichológiai (mentális) státusz
- szociális helyzete
- viselkedési kockázat
- fogyatékkal élők tanulási módszerei és felfogóképessége
- általános betegségek
- gyógyszerek
- megfelelő szájhigiéne fenntartására alkalmas illetve ki tud segíteni
- a gondozó részére milyen fontos az orális egészség (családtag, hospice)
- fogorvoshoz járási szokások

egészségügyi

- fogorvosi ellátáshoz való hozzáférés
- fogorvosi team hajlandósága
- anesztézia, szedáció
- fogorvosi rendelőhöz való eljutás (kísérő, családtagok)
- kezelési tervek elfogadása - tv képviselő

1

megérti

2

megjegyzí

3

döntést képes
hozni

4

kommunikálja
döntését

Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

kik? hol?

miért?

szemlélet
váltás

kik és mit
tehetnek?

összefoglalás

útravaló

dr. Németh Orsolya, PhD
Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézet

- Az orális egészség -
 - egészséges étkezés
 - rendszeres és jó szájhigiéné
 - rendszeres fogorvosi kontroll
 - flourid, calcium és foszfát tartalmú készítmények
 - FOGMOSÁS

A fogyatékos betegek fogászati ellátása a páciensek megváltozott körülményeinek megfelelő speciális igényeket kell, hogy kielégítsen. Nem elégséges csak a fogorvosi ellátás... és nem lehet csak fogorvosokra bízni.

Fő feladatunknak tekintjük a hosszútávú jó szájhigiéne fenntartását, alapképességeiknek és funkció csökkenésüknek megfelelően - és emellett a fogorvosi kezelések elvégzését.

- Szűrővizsgálatok folytatása- Prevenációs szemlélet kialakítása

1. Németh O., Cserhádi P., Orsós M., Moldvai J., Kivovics P. Az orvosi rehabilitációs kezelésben részesülő betegek orális egészségi állapotának vizsgálata, MFE Árkövy vándorgyűlés Szeged, 2016.05.06-08
 2. Orsós M., Moldvai J., Németh O. Az orvosi rehabilitációs kezelésben részesülő betegek orális egészségi állapotának vizsgálata Fogorvostudományi minikonferencia – Kari kutatási pályázat 2017, Budapest, 2017.01.25
 3. Németh O. Oral health related Quality of Life, Our research project in MTA Cloud, Budapest, 2017. 12.17
 4. Orsós M., Moldvai J., Németh O. Az orvosi rehabilitációs kezelésben részesülő betegek orális egészségi állapotának vizsgálata Fogorvostudományi minikonferencia – Kari kutatási pályázat 2018 Budapest, 2018.01.31
 5. Moldvai J., Orsós M., Németh O. Az orvosi rehabilitációs kezelésben részesülő betegek orális egészségi állapotának vizsgálata PhD Tudományos Napok 2018 poszter előadás, Budapest, 2018.04.20
 6. Németh O.: Rehabilitáció alatt álló betegek fogászati prevenciója és ellátása Prevenciós Nap, Budapest 2018.06.09
 7. Orsós M., Moldvai J., Németh O. Az orvosi rehabilitációs kezelésben részesülő betegek orális egészségi állapotának vizsgálata EFOP-3.6.2-16-2017-00006 Research in oral cavity – from basic science to clinical use, Budapest, 2018.11.23
- Orsós M, Moldvai J, Kivovics P, Németh O. Orvosi rehabilitációs kezelésben részesülő betegek orális egészségügyi állapotának vizsgálata Orv Hetil. 2018; 159(52): 2202–2206. DOI: 10.1556/650.2018.31202
- Németh O, Orsós M, Moldvai J, Kivovics P, Putz M, Cserhádi P. Orvosi rehabilitációs kezelésben részesülő betegek orális egészsége, Rehabilitáció - A Magyar Rehabilitációs Társaság folyóirata, Rehabilitáció 2018; 28(4): 129–133.
- Moldvai J, Orsós M, Simon F, Merész G, Németh O. Descriptive study of oral health, dental care and health behavior of inpatients undergoing physical medicine and rehabilitation. Oral Health Care. 2019 Febr;4:4-4
DOI: 10.15761/OHC.1000159

Preventív szempontok a mozgásszervi rehabilitációban részesülő páciensek fogászati és szájsebészeti kezelésében

kik? hol?

miért?

kik és mit
tehetnek?

szemlélet
váltás

összefoglalás

útravaló

dr. Németh Orsolya, PhD
Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézet